

HAL
open science

Haur prodigoaren parabola Ipar Euskal Herriko 150 bertsiotan (5. zatia)

Charles Xarles, C., X. Videgain, Gotzon Aurrekoetxea

► **To cite this version:**

Charles Xarles, C., X. Videgain, Gotzon Aurrekoetxea. Haur prodigoaren parabola Ipar Euskal Herriko 150 bertsiotan (5. zatia). 2004. artxibo-00086827

HAL Id: artxibo-00086827

<https://artxiker.ccsd.cnrs.fr/artxibo-00086827>

Submitted on 20 Jul 2006

HAL is a multi-disciplinary open access archive for the deposit and dissemination of scientific research documents, whether they are published or not. The documents may come from teaching and research institutions in France or abroad, or from public or private research centers.

L'archive ouverte pluridisciplinaire **HAL**, est destinée au dépôt et à la diffusion de documents scientifiques de niveau recherche, publiés ou non, émanant des établissements d'enseignement et de recherche français ou étrangers, des laboratoires publics ou privés.

- non chakutu bertem bere diru quia. Combeit
hilabeteen burian saldu behar ican citin bere
phildac emazteki çaha bati eta bere buria
arandatu muthul izateco. Izorri çuten astra
idi çaintera.

3. - Ordian liciki malurus ican cen. Etein quehiago
oheric gainaz lo equiteco ez eta suric hotz çenian
berotceco. Batçutan ham gase handia zin non
yanen baitçitin hanziçda beltçer emaiten diuzten
aça hosto eta fruitu quastatu hetaric. Bainan
nihore etçacoten deusic emaiten.

4. - Arraxalde batez, sabela hutsa, utci zin
bere buria katcheta baten gainerat erortçerat.
bepater cilanic leihotic arinki hegaldatcen
cien çanier. Guero ikhusi zin çenian arguizama
eta icarrac aquertcen eta nigarez çagolaric
bere beithan eror zin. Hantçet da ene aitaren
etçhia, cerbitzariç bethia da çonec baitute ogui,
eta arno, arrolte eta garna nahi duten becembat.
Gembora berian ni aldiz gasiac hiltcen ari nu hemor.

5. - Eh ben yeitico niz, yuaren niz ene aitaren
khansitçera eta eranen diot. Bekhatu equinin çu
kitatu ican çintudanior. Huts handia equin niz
eta behar nuçu garzigatu badakit outçea. Ez neçacula
quehiago çure semetçat atçhic, trata neçacu çure
muthic azkenia beçela. Hoben dur nirtçan,

Sainan sofuti du cutanic uran.

6. - Aita bere baratcian cen, beru liliun ihirpaten
finiten ari. Sagar ondoer eta nahatser ere
behaten çacoten. Noiz ere ikhuru beitein bidian,
heldu bere semia, icendiz eta erhautsez bethia,
cangua herestan, doidoia sinketsi cen hurra ala.
Bere baithan erantzin, gartzigatu behar othecinez
ala barkhatu behar çacon. Azkemon, nigarra
bequietan, bemaç hedatzen çacon eta haron
lephora, erortzen celarie eman çacon pot bat.

7. - Guero yar eraci cin bere semia, diithu zitin
bere aspiciuas eta auynac: "Lehen becelo maithatu
naki dut, haru gaichua, çacoten eran elgaretarat
bilduri erimari; asti punitia izan da. Orai beraz
nihore ez decacotela equin, errepiotchuric. Çavze
ikhusterat; ekhar ezozie madpulisia pollit bat
emacozie erhautun bat (~~da~~) erhian eta çapeta
beru batzu çangoetan. Hartzen ahalco tucie ere
çambait oillar, ahate eta ikhartzen ahal ouzie
hiltceco on den aretche bat. E dan eta yar behar
duyu elgarekin eta phesta handi bat equin.

8. - Lehiac obeitu cuten beren raussia eta eman
cuten dafaila eder bat mahainaren gainan.
Memento berian semeric çiharena ihicitic
heducen bere chakhurekin: "Ber da aharetshori,
eran zin juramanduca, Iduritzen çaut khantuz

ari cirezpela heman; ez da goice qui gurbelera
yin nadin... Ehotia, zira, ene aita?

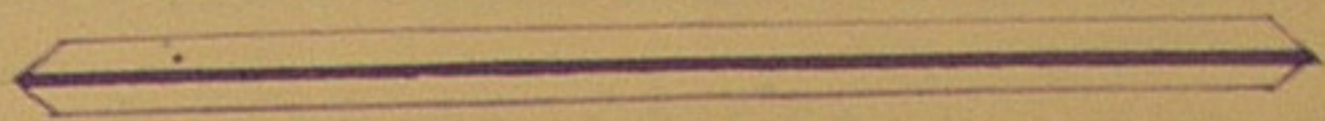
g. — Ez, ene semia, enuc hala, ari astu eman z
caharac. Hori equitei badut, eraiten ahal ome
⁵ lozkabentziar beñi nicela. Khantuz ari quitta
eta urus quira eac badugu certaz aleguera.
Nahi ala ez, hic ere beharce ome Khantatu eta
beharce ome ere gurekin lozkariatu, cenen et
hice anea hila ana beriz bicinat yin beita, be
sorthis balitz becel da: atzo galdiacen, equ
hona nonden Khansitia.)

Appharcho

Commune d'Cyherre.

1236. BNE. I

Canton de Sabastide-Clairence.

Maur prodigua.

1 Guicon batec et cin bi semé baicic. Castenac
eran cin beré aitari: «Ordu da icar nadin iné burian
naisi da icar decavan diru. Joan behar nix eta
ikhusi herri. Particacur guré ontasuna eta ekharac iné
heldu caítana. Bai, iné semia, erran sein aítac;
nahukan becala. Gaichto bass hir eta puritia icanen
hir.» Guero tiranta bass idekir, partite guen beré ontasuna
eta equin bi pharte bardinac.

2 Equin gutic barnian, semé gaichtoa joan
cin heritic fierrena equiten guclaric eta nihori
adioric oran gabé. Trebesatu citien larre, oihan, ur
handi hanitz eta arribatu cin hiri handi batetara, han
chaputu cin beré diru gucia. Combaiz hilabeteren

burian, béri arropac saldu behar igan cituen
ernastiki chahar bati da yarii cen sehi: igorri cuden
lanetaatf idi eta asto sain

3 Urdian maluros igan cen. Gaiiaz lo iquitico
ctuen guehiago cherie eta erigoric hotz iquiten
cuenian berotico. Gombatf aldiz hair gose cen non
yanen baitcitur urdec yaten cuden assa osto eta
fuitu ustelductarie bainan aihore etcion deisic
imaiten.

4 Gaii bator, sabela hutsa, utsi cuen béri burua
erortcera catcheta baten gainera, leihotic behatzen
cuclarie choriac coin arinki hegaldaten ciren. Guero
ikhusi quin cerian aguertzen arguicaria eta icarrac
eta nigarroz caolaric erran cuen: hantcherf, ére
aitaren etchea sehir, bethea, badute ogui eta arno,
arroltre da garra, nahuten becer batf. Eta ni hemen
goiac hitzen ari.

5 Eh bien, yeikio ~~naix~~ eta yoaner niz
éne aitaran atchemaitera eta erranen diotf: Bekhatu
batf equin nuen quitatu nahi igan cirtudarian.
Hoben handia igan nuen eta puritu behar nucu,
badakitf ontsa. Et necacula guehiago curé sérre deit,
trata necacu curé asken sehia becala. Hobendun
nintean, bainan iraiinguiten nintcen, curé ganic
urruen.)

6 Aita béri baratcian cen, béri lilién ipistacia
finiten ari: bisitaten cituen sagar ondoac eta mahakac.
Khussi cuenian béri semia bidian heldu icerius eta
erhaiter etalia, cangoa herrestan, doidoja sinhesten

ahal cuen, eta beré buruari galdeguin cuen, behar othe.
cion barthatu ala punite ..... Enfin, nigara beguiar,
bessoa lucatu cion, eta haren lephora yaüsi éguinie pot
handibatx eman cion.

7 Quero beré sémia yararaci cuin; oihu éguin
cuin beré yender eta háüroer: «Nahi dutx maithatu,
lehen becala, háür gaichoa, oran cioten elgaretarax
bildu cünian. Toki punitia igan da; orai rikore
ortecola éguin eréprotchuric. Gaiste i'khustera:
ekharogue fite maipolissa pottibatx, orarogue erbian
erhartun batx eta sapeta berriac tanguetan. Harten
ahial tuque ére oitarrac, ahaliac eta ekhar hiltceco
on den aalche batx: édanen degu, yanen dgarrekin
eta éguinen phesta hardi batx.»

8 Schic obeitu cuten beré nauziari eta eman
tafäila éder batx mahainian. Ordu berian, sémé
saharena heldu cen ihicitic beré sakurrekin: «Ger da
arrabotr hori? Yuramentu éguiten cielaic oihu éguin
cuin. Uste dutx hennen caritatec ducuen, eta
goicegui yin naven. Erho circa ére aita?»

9 Et, ére sémia, erir hala, chaharrac
ihardetsi cion. Hori éguin badutx, boscarior bethia
nicalagoz. Caritatec dugu eta uruz guira cren
eta baitugu aski arracoïn. Hic nahi edoer, beharcooc
hic ere caritate, boscariatu gurekin cren eta hil cen
hiré ania yin beita bicirax. Orai sortu balite becala
da: atzo galdua cen, éguin huna harapatia.»

Stejherre, le 7 janvier 1895.

Institutur,
Lavis

Commune de Briscous

1237. BNE. 2

Canton de Labastide-Clairance

Maour prodigoua

1. Aïta batec etritin bi sémé béric. Gasténac erran
racon béré aitari: « Ordou da iran naïn éné nacusi éta
oukhan déxân dirou. Béhar niz youan ahal iran, éta
ikhousi lekhou. Barthizarou soure onthasouna éta imâ-
sou nic béhaoutana. — Bai, éné sémia, erran xîn aïtac,
nahoukan bérala. Gaïchto bat hiz éta iran hiz pouni-
touya.» Gué idékiz tiéta bat, barthitou xîn béré ontha-
souna éta ein xitîn bi pharté berdinaç.

2. Egoun goutin bourouyan, sémé gaïchtoua youan
zen heritic fierrain ciner éta néhori adioïc erran gabé.
Crébisatou xitîn larriac, oïhanac, orékac éta yin zen hiri
handi batéra, noun chahoutou baïtin béré dirou gouria.
Zombait hilâteïn bourouyan saldou béhar oukhan xitîn
béré phildac émarté xahar bati éta béra phütou mouthil.
igouï routen landétât ham xaintreco astouac éta idiac.
3. Ordouyan biriki malouror iran zen. Etrîn guéhic
oukhan oheïc gabax lo éitoco, ez souic, hoté éïten xînin bétreco.

Batroutan hain gosc handia x̄in noun yain baitaitin oude,
yaten tourten frouitou ousteldou hec eta ara hoste hec,
bainan nehoc etracon decus emaiten.

4. Gasu bates, tripa houtsic, bere' bourouya outai x̄in.
Cortia alkhi baten gainera, leihotic behatsen rilai chorier
airin ilzen arinki. Guco ikhousi ritin arguiraita eta
izarrac xerouyan aguertzen eta erran x̄in nigarritan: Ha-
han ene' aitaran etchia belhia da mouthiler roinee baitoute
nahi berembat ogui eta arno arrolte' eta gasna. Demora
hortan ni hemen gosiac hiltzen arinou.

5. Eta beas, jecico niz, youain niz ene' aitan khacustrea
eta errain dacot: Bin nin behatou bat rou kitatou nahi
oukhan xintoudarin. Hoben handia oukhan nin eta
behar nourou pounitou bakit ountsa. Enzaroula dith
roure' semia, trata nezarou roure' mouthiletai arkena berala.

Hobendoun niz bainan peitren ari nintzan routaie ourrou.

6. Aita batrin ren bere' lilien outatzen akhatren ari,
bisitatzen ritin sahar ondouc eta mahatsac. Ikhousi x̄inin
bere' semia heldou bidin dena herantzer eta irerdiz estalia,
herrestatour xangoua, doidoia sinhetsi x̄in. Galdin x̄in bere'
bourouyari behar x̄iner pounitou ala behar raron barkha-
tou. Arkenin nigarra bequitan, hedatou raron besouc
eta lephora yaouriner, pot gozo bat eman raron.

7. Guco yarrari x̄in bere' semia, dithou ritin bere' yendic
eta bere' aouroucu. Nahout haou maithatou lhen berala,
haour gaichoua, erran raxoten bildou x̄inco. Astki pou-
nitouya iran da: nehoc ederacola ein orai eriprotchouic
bateré. Zaourte' hounen ikhousrea, ikharracore' bestiment

puillit bat, émacoï exhartoun bat erkin éta rapéta,
berrie aïnétan. Hartouco ahal touté éré, vilarrac, abatic,
éta ekharrico hiltzeï on den átehé bat; yaïn, édáïn
dougou elgarrékin éta éinen phesta handi bat.

8. Mouthilec obéitou routen bérén naousiari éta éman ma-
haï gaïnín dafaïla éder bat. Mémento bérén sémé guéchié,
yiten xen ihiritic béré chakhourékin. « Zérda bada
harrôts hori? eriten dou youamentouca. Custéout Khan-
taten douzín hémen, érda goítché yin naïn. Erhoua
xiréa aïta? »

9. Es éné sémia, ernouc hala, ihardesten daco xaharrae.
Hori éiten diat xéren niran borkarior béthia. Khantou
éiten diasou éta ouros quitouc xéren baïtôn cuntra xertas.
Kahi oukhan dérakan ala ez béharco douc khantatou sic
éré éta libertitou gouékin. Zéren hiré anoya hila zéna
birirat itrouliouc. Orai sorthouya balitz béralaouc: atzo
galdouya routkan ézoun horra noun hatsémána den.

Paris le 13 janvier 1898

Jauriquituz

Explications:

1. an, in, on, en, ou - prononcz - ane, ine, one, éne, oune.
2. s - if - comme (je) en faisant siffler.
3. z - if - comme (s)
4. y - if - comme un (d mouille)
5. Il faut prononcer les 2 lettres dans: ph, th, tr.

J

Commune d'Isurits

Canton de Labastide - Clarence

1238. BNE. 2

Haur prodigoa

1. Guicon batec etcuén bi sémé baicic. Gazténac cacon béré aitari: « Dembora da ican nadin neuré nausi eta décadaan dirua. Behar niz yoaan ahal ican eta ikhus décadaan campagna. Pharthi caacu curé onthasuna, eta emadacu nie be dudana. — Ba éné séméa, erran cacon aitar, nahi ducan be Gaichto bat hiz eta punitua icanen hiz. » Guero tiranta batia phartitu zuén bere onthasuna eta equin cuen bi pharté bari.

2. Egun gutiren ondotic, sémé gaichtoa yoaan cen he fierrarina equinez, eta adis erran gabe nehori. Erébisatu cit anhitz oihan, haiztéac, ur errecae, eta yin zen hiri handi batetara, nun béré diru gucia despendatu baitcuén. Comb hilabethéren buruan, saldu behar ukhan cituen béré phur emayté cahar bati eta aloitu sehi icaitco: igorri cuten lana astoen eta idien caintcera.

3. Orduan biciki malurus ican cen. Etcuen quehiag oherie ican atsetan lo equiteco, ez eta surie berotéco, hotz equit cuénian. Combait aldiz hain goscé handia cuen yan baitcu gogotic aca hosto hec eta fruta usteldu hec urdec yaten diez

bainan nehoz deusez caoten emaiten.

4. Arratsaldi batez, tripa hutsa, bere burua erortzen utzi cuen chedela baten gainerat so equiten, cuclaric leihotic — chorier, coinae hegaldatzan baitciren arinkki, Guero ikhusi, cuen — aquerteen ceruan arguicaria eta icarrae, eta erran cuen nigarrez ari celaric. Hantchet, ene aitaren etheca bethca da muthilez coinee baitute — oquia eta arnoa, arrotceae eta gasna, nahi duten becembat. Dembora hortan, ni goseac hiltzen ari nu hemen.

5. « Beraz, chutitico niz, yoanen niz ene aitaren hatci — maitera eta erranen dacot: Equin nuen bekhatu bat, cu Kitatu — nahi ukhan cinitudanean. Hoben handia ican nuen, eta behar nucu punitu, bada kit ontoa. Quehiago ez nicacula cure seme — deitha, trata nicacu, cure azken sehia becala. Hobendun ican nintean, bainan peritcen ari nintean cutaric urrun. »

6. Aita bere baratcean cen, bere lilien, ihiztatcen — finiteen ari: bisitateen cituen sadartciae eta mahatsac. Noiz eta ikhusi baitcuen yiten bidearen gaincan bere semea dena estalia icerdiz eta erhautsez, cangoa herrestatur, doidoa cecaken sinheto. Galdez egon cen bere buruari punitu behar cuenez ala barkhatu behar cacon.... Afin, nigarra bequitan, besoac hedatu cacon, eta erortcen celaric haren lephorat eman cacon pot handi bat.

7. Guero yar araci cuen bere semea; deithatu cituen bere yendeac eta cucoac: « Nahi dut maithatu lehen becala, — gaicho haurra, erran ceen elgarretarat bildu cireneo. Astki punit ican da: quehiago nehoz ez decola erreporchuric equin. Cairte ikhustera; kharracocue fite mapulis poillit bat, ecarracocue erhaztun bat erhian eta capeta berriac cangoetan. Hartuec ahal dituzque ere oilarrae, ahateac eta yoaiten ahalco ahatch on bat hiltceco: edanen dugu, yanen elgarrekin eta presta hau bat equinen. »

8. Ichic obeitu cuten bere nagusiari eta carri cu dafaila eder bat mahaincan. Dembora berean, seme caharrana itcuiltcen cen ihicitic bere chakhurrekin: « Cer da bada arra hau? oihu equin cuen yuramenturikin. Uste dut khantuz »

cireyten heman; ez da goicegui itculia iean nadin. Erhotu z circa,
iné aita ? »

9. « Ez iné séméa, ez me hala, arrapostu eman cuen
caharrac. Hori equiten badut, ceren allégrantciay bechea bainiz.
Khantuz ari quitte eta uros quitte, écie badigue certaz equin. Hie
nabi ukhan deçacan ala ez, equin behares due Khantu hie ere, eta
alequera hadin gurekin, ceren hiré anaya hila céna itculi due
bicira. Sortcera yin balitz becala due: atco galdua cian, egun horra
berriy hatcemana. »

Observations

En basque on prononce toutes les lettres séparément, même celles finales, excepté
le mot qui se prononce comme en français.

— La lettre u se prononce ou

— Le mot au — a-ou

— La lettre s a la même prononciation que dans la langue espagnole.

— Le mot em se prononce éme et en éne

— — im et in — ime — ine

— — ai se prononce a-i comme si la lettre ⁱ serait surmontée d'un tréma.

— — oi — o-i id

— La lettre h est toujours aspiré

— Le mot ph se prononce pehe,

— La lettre z — comme la lettre s en français

— Tous les e sont fermés

On a fait surmonter la lettre plupart des e d'un accent aigu, contrairement à la
règle orthographique basque afin de pouvoir éviter au lecteur l'embarras de la prononciation

S. Instituteur,

P. Etchegoïnberry

Commune de Bardos.

1243. BNE I

Canton de Bidache.

Haur prodigioa.

1. Gizon batec etzituen bi seme baizic. Gazterenac erran zion bere aitari: « Ordu da ene buruaz nagusi izan nadien eta diru ukhan dezadan. Badut hemendic yoaitearen eta herri ikhustearen beharra, Zathi zazu zure onthasuna, eta emadazu ukhan behar dudana. — Bai, ene semea, dio aitac; nahi dukecan bezala. Gaichto bat haiz eta gaztiguai izanen duc.» Gero tirota bat idetik, bere onthasuna zathitu zuen eta hartaric bi pharte berdinarac egin.

2. Egun gutiren ondoan, seme zarra yoaan zen herritic furfurua eginez, eta adioric nehoi erran gabe. Pasatu zituen hainitz othar, oihanac, urhaitzac, eta heldu zen hiri handi batetarat,

non zeraucan diru guzua chahutu baitzuen. Zerbait
hila beteren buruan, bere trastuac saldu behar izan
zituen atso zahar bati eta muthil bezala bere
burua alogatu: egorri zuten a lhorretarat asto eta
idien hain zaintzerat.

3. Orduan, hainitz dohacabe izan zen.
Etyuen gehiago oheric utxan gauaz lo equiteco, ez
suric hotz ari zenean berotze. Tortetan hain gose
handia zeraucan non egiazki yanen baitzitu
aza hosto eta fruitu ustel urdec yaten dituzten
hekic: bainan nehorc etzion deusic emaiten.

4. Trats batez, sabela hutsic, utzi zuen
bere burua zurezco yargi baten gainerat erortzerat,
lehotic beha zagoela arinki airean zabiltzan
chorieri. Gero ikhusi zituen ilhargia eta izarrac
zeruan agertzen, eta nigarrez zagoelarie zisen bere
baitxan: «Hanchet, ene aitaren etheca bethea da
sehi ozi eta arno, arroltze eta gasna nabu duten
bezembat daucatenez. Torte hortan, ni, hemen goseac
hiltzen ari nau.

5. «Beraz, yeikico naiz, yoanen ene aitaren
edirciterat eta erranen diot: Bekhatu bat egin nuen,
zu utzi zintudanean. Hoben handia izan nuen, eta
gartzigatu behar nauzu, hori ongi badakit. Ez nezazula
gehiago zure semea deith, erabil nezazu zure muthiletarie
azkena bezala. Hobendun izan nintzen, bainan zutaric
urrun hiratu nindohan.»

6. Aita bere baratzean zen, liliac urtatzen

akhabaturic: sagartzeac eta mahatsac miatzon
zituon. Ikhusi zuenean bere semea bidean yiten
izerdiz eta erhautsez estalia, zangoa herrestan,
etzezaken nekez baizic sinhets. Bere baithan galdez
zagoen cian gaztigatu behar othe zuen, ala zioen
barkhatuco... Azkenean, nigarrac begietan zerauzcala,
besoac hedatu ziozcan, eta haren lephorat bere burua
arthikiz musu tarro bat eman zion.

7. Gero bere semea yarrarazi zuen: oihu egin
zioten bere yende eta hauzoeri: « Lehen bezala maithatu
nahi dut, haior gaichoa, erran zioten elgarretaratu
ziren bezain laster. Toki gaztigatua izan da: nehorc
ez dezola orai gaizki bat ere erran. Zatozte haren
ikhusterat: ekhar ozute laster maripulis pollit bat,
ezarkiotzute erhastun bat erhian eta zapeta berriac
oinetan. Hartuco ahal duzue ere oilarretaric, akatetaric,
eta eramaren ahalco hiltzeco on den aratche bat:
edanen dugu, yanen elgarrekin eta phesta handi
bat eginen. »

8. Muthilec bere nagusiari obeditu zioten
eta nafa eder bat mahainaren gainean ezarri. Ordu
bercan, seme gehiena ihizitic heldu zen bere zakhurrekin:
« Zer da beraz harrabots hau? Zuen burhoretan oihu
egin. Uste dut hemen khantuz ari zaretela; ez da
goizegi ni hunat itzul nadien. Erhoa zirca, ene aita? »

9. « Ez, ene semea, ez nauc hala, ziocan
za harrac ihardetsi. Hori egiten badut, egiten diat
bozcarioz bethea naizelacotz. Khantatzen diagu eta

dohatsu gaitue, ezen badiagu egiazki zertarie. Hic ore,
nahi ukhan dezakan edo ez, Khantatu beharco due
eta gurekin bozcariatu, zeren eta hire anaia hila zena
bizirat itzuli baita. Berriki sorthua balitz bezala
due: atzo galdua zucan, egun horra nor den
arredireina. »

J. Faquere.

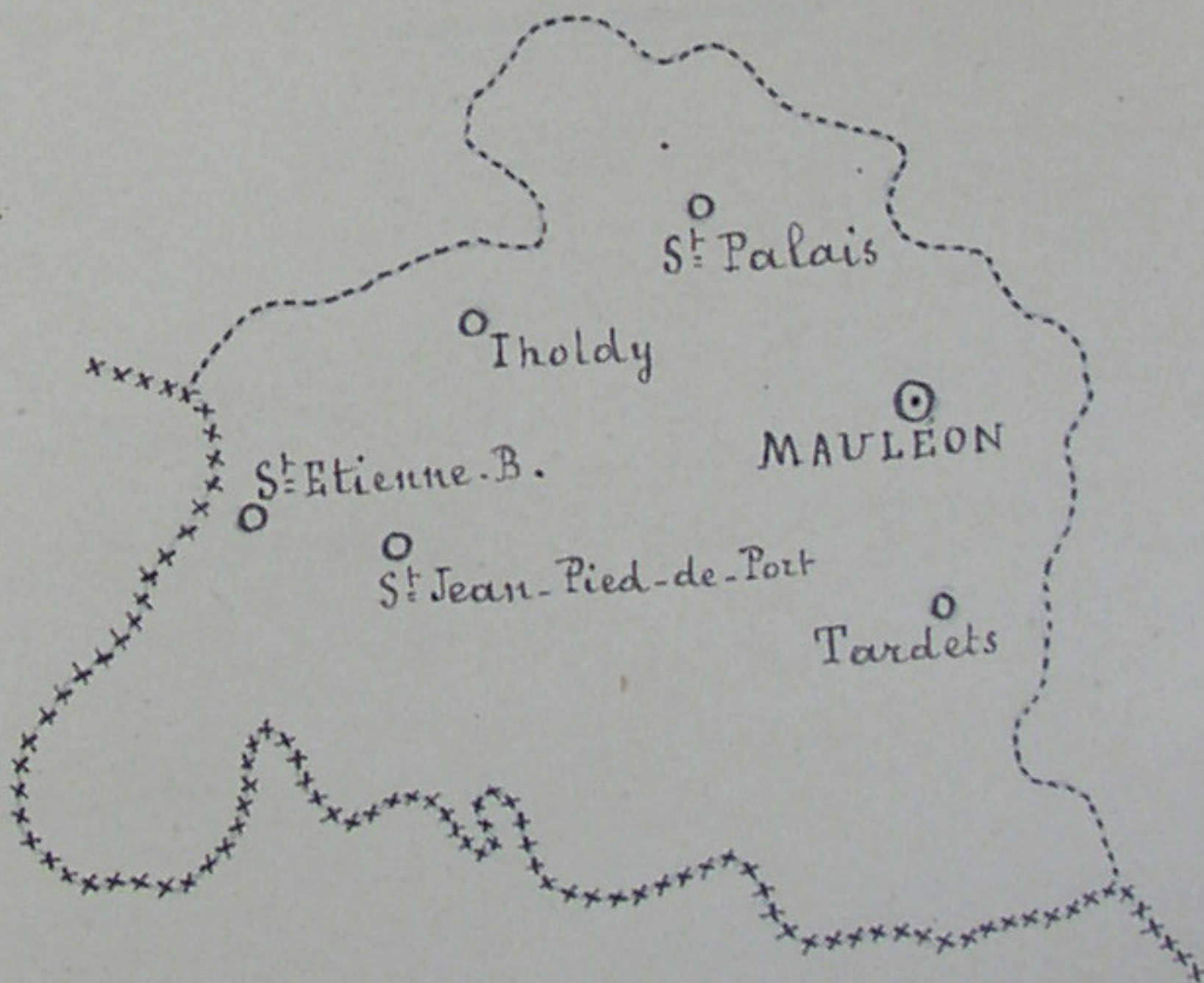
Arrondissement

de

Mauleon.

Canton

de

Mauléon.

Commune de Mauléon.

1249. S

Dialecte Bas-Souletin (Mauléon).

Haour prodigoua.

1. Gizon⁽¹⁾ b'atek etzin⁽²⁾ bi seme⁽³⁾ baizik^(2bis). Gazténak erran zontaitari: « Ordu dizu izan n'adin ene ^{naousi} naousi eta ukhen dezadan diharu. Behar dit heb'entik joun eta bazter ikhousi. Phart'itratzu zure hountarzunak, eta emazut ukhen behar dudana. » — « Bai, ene semia, » erran zin aitak; « nahi dukia' bezala. Gaichtakin bat hiz eta izanen hiz gaztigaturik. » Gero tietá bat zabal eta, phartitu zutin bere hountarzunak eta bi pharte bardinetan ezari.

2. Geróztik guti egúnen burin, seme gaichtoua joun zen herritik, fierraren egítez eta erran gabe adiórík ihouriere. Tgaran zutin larre hanitch, oihan, uhaítz, eta heltu zen hiri handi batetara, noun bere diharia oro gastatu beitzin.

(1) (2) (3) Voir les notes placées à la 4e page.

2
Zoumbait hilabetèren burin, behar ukhen zutin
saldu bere arropak emazte zahar bati eta bere
buria akordatu mithiltako: igorri zion alhometaràt
han begiratzera astouen eta idien.

3. Ordin, hánitch malerous izan zen. Etyin
ukhen haboro oherik lotzeko gaiaz, ezetare suik
berotzeko hotz egiten zinin. Zoumbait aldir gosa
hain⁽⁴⁾ handi zin noun jan beitzutukin aza ostu
eta fruta hirotu ourdek jaten dutien hetarik;
bena ihourkerek etyon emaiten deusere.

4. Ukhuntze bateg, sabela hutsik, utzi zin
bere buria erortera kacheta batetara, sogiten zutilarik
leihoti tchorik hegaltatzen arhinki. Gero ikhousi
zutin agortzen zelin argizagia eta izarrak, eta bere
buriari erran zin nigarrez: « hantche, ene aitaren
etchià betherik da mañataz, zounek beitiè ogi, ardou,
arraoutze eta gazna nahi dien bezañ beste. Arte
hortan, ni gósez hiltzen niz hében. »

5. « Aren, jeikiko niz; jounen niz edireitera ene
aitaren, eta erranen dot: « Bekhatu bat egin nizun,
nouizetare nahi ukhen beitzuntudan utzi. Ukhen
nizun ogen handia, eta behar naizu gaztigatu,
hori badakit ountsa. Enezazula deith haboro zoure
semia, trata nezazu zoure mithiletarik azkena
bezala. Izan munduzun ogendant, bena —
debeiatzen munduzun hurren zutarik. »

6. Aita' bere baratzen zen urhentzen bere liliñ
hourtatzia: ikhetzen zutin sagartzik eta mahatsak.
Ikhousi zinin jiten biden gañen bere semia

oro estalirik izerdiz eta erhaoutsez, zankhoua
therrestan, kasik ezin sinhetsi zin. Bere buruari
galthatu zin behar zinez gaztigatu edo behar
zinez pharkatu..... Azkenekor, nigarra begin,
harenganat besouk hedatu zutin, eta lephoula
jaouzi-eta eman zon pot handi bat.

7. Gero jarerazi zin bere semia; deithu zutin
bere mistandik eta aizouk: « Nahi dut maithatu
lehen bezala, gaicho haourra, » erran zen
bildu zienin. « Izan da aski gaztigaturik;
ihourkerak orait eztezon egin batere arraprotchurik.
Zaizte hounen ikhoustera; ekhar ezozie' behala
arropa eijer bat, ezar ezozie' erhartun bat
erhin eta oski berri eli bat hounetan. Ahal
tuketzie' hartzen ere oillar elibat, ahate eli bat,
eta erakharten chahal bat chaitoko houn den
bat: edanen eta janen dugu algarreki eta
eginen besta handi bat. »

8. Mithilak behatu zien naousiari eta ezari
tahaila eder bat mahanaren ganen. Ordin
berin, seme gehiena ihuzetik arrajiten zen
bere chakhurrekin: « Zer da arren herots haou? »
oihu egin zin juramentuz. « Ouste dut
khantatzen ari zidiela heben; ezta goizegi arrajin
nadin. Erhoturik zira, ene aita? »

9. Ez, ene semia, enuk (erhoturik) » ihardetsi
zin gizon zaharrak. « Hori egiten diat boztariok
bethetik beiniz. Khantatzen diagu eta irous gutik,
zeren bitugu ountsa zertako. Hik nahi edo ez,

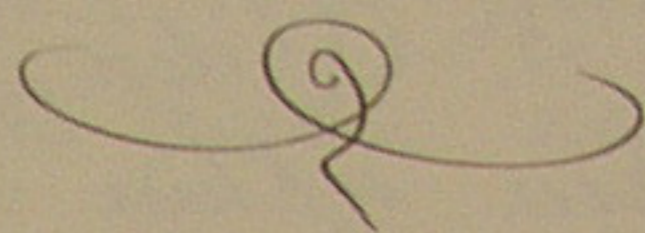
Khantatu behar dukek hik ere, eta goureki alageratu,
zereu hire anaie hil zena arraphiztu beita. —
Doidoia sortuirik baliz bezala duk; atzo galdurik
zia', egun heben diagu arr'edirenik. »

Baulion, le 6 janvier 1891.
S. Allabon

-
- (1) Gizon se prononce quizon; j'emploie le g toujours dur
comme dans le gamma grec. Quant à la prononciation
de hor, voir la note 2.
- (2) Etzin se prononce etcin; j'emploie le z pour
rendre le son du c français ou de l's dans: ainsi.
Je n'emploie jamais de c, si ce n'est lorsqu'il
est joint avec h, pour rendre le son ch dans:
cheval. (2 bis) Le son ai se prononce toujours a-i: jamais comme
ai dans maison.
- (3) Seme; le son de s dans ce mot n'a pas d'équivalent
en français; c'est un son fort, sifflant, que je rends par
un s, tandis que j'exprime le son de l's douce par
z (voir ci-dessus note 2).
- (4) hain; je me sers toujours de ce n pour exprimer
le son français gn dans agneau.

En se servant du z et du n comme je le fais, on
facilite la lecture du basque-français aux basques-espagnols,
qui ne connaissent pas de c et pour qui le son représenté par
gn se prononce toujours quene...

Commune de Mauléon

1250.3

Dialecte Bas-Saletin.

Haour prodigoua.

1. Gizon batek ez zin bit. Seme baizik. Gaztenak erran zin bere aitari: « Ordu da izan nadin ene naousi eta ukhen bezadan diharu. Behar dit hebentik jouan eta bazter ikhousi. Phart'itzazu zure hountazunak eta emazut emi jiten zeitana. - Bai, ene semia, erran zin aitak, nahi dia bezala. Gachtakin bat hiz eta izanen hiz gaztigaturik. » Gero, tieta bat zabal eta, phartitu zutin bere hountazunak eta egin bi pharte bardin handi.

2. Hantik guti egunen burin, seme gachtoua jouan zen herritik fierraren egitez eta adiorik erran gabe ihouri. Izaran zin hanitch larre, oihan, uhaitz eta helte hiri handi batetara, noun bere diharria oro izora beitzin. Zoumbet hilabeteren burin beha

ukhen zutin Saldu bere arropak emazte zahar bati
eta berak mithil jarri : igorri zien alhometaras
asto eta idi begiratzena.

3. Ordin, hanitch maleros izan zen. Ez
zin ukhen haboro oherik lo egiteko gaiaz ez
eta ere suik berotzeko hotz egiten zinin.
Zoumbait aldez gosia hain zin handi noun
jan beitzutakin aza osto eta futu hirotu
ourdek jaten dutien hetarik, bera nihourt
ez zon deisere emaiten.

4. Gai batez, Sabela hutsik, bere buria
utzi zin erortera eskabela baten gainera, loziten
zutilarik kihotik tchorik hegaltatzen arhinki.
Gero ikhousi zutin zelin argizagia eta izarra
eta bere buriari erran zin nigarrez : « hantche
ene aitaren etchia betherik da manataz, zourik
beitie ogi, ardoi, arraoutze eta gazna nahix dien
bezain beste. Ber demboran, ni gosez hiltzen
niz heben.

5. « Arren jeikiko niz, jounen niz ene aitaren
direitera eta erranendot : « Bekhate bat egin niz
nouizetare utzi nahi ukhen beitzuntidan.
Ukhen nizun ogen handia, eta behar naitze
gastigatu, hori badakit ountsa. Ez nezazula deit
haboro zure semia, trata nezazu zoure mithil
azkena bezala. Ogendant munduzun, bera
debeiatzen munduzun zutarik hurrin... »

6. Aita bere baratzin zen bere lilien hourt
urhentzen : ikhertzen zutin sagatzik eta mahalk
Ikhousi zinin jiten biden ganen bere semia oro

izerdiriz eta erhaoutsez gorderik, zankhoua
therrestan, kasik ezin sinhetsi zin. Galthezin
zin bere buriari behar zinez gastiáte ála
behar zónez jharkate.... Azkenin, nigarra
begin, besouk hedate zutin, eta besoula
jauztiarekin pot Landi bat eman zoin.

7. Gero (gor) jarerazi zin bere semia;
deitua zutin bere mañatak eta aizouak :
« Nahi dit maithate lehen bezala, gaicho
haourra, erran zeen bildu zien bezain sarri.
Tzan da aski gastiáturek : ihourkerak orai
ezteyon egin arraprotchurik. Zaitte kámen
ikhoustera, ekhar ezozie berhála arropa ejer
bat, ezar ezozie erhaztún bat ezhin eta
oski berri eli bat houñetan. Ahal tukezi
ere hátzen oillar eta ahate eli bat, eta
erakhartu cháiteko houn den cháhal bat.
edanen eta janen dugu alkharrekin eta eginen
besta hauri bat.

8. Mithilak behate zinu naousiari eta
ezarri tahaila eder bat mahañaren gain.
Ordin berin, seme gehiena arrajiten zen
ihizetik bere tchakurrékin : « Zer da arren
herots haou ! oihu egin zin arneguz. Ouste
dut khantatzén ari zidiela heben ; ez da
goizégi útzul nadin. Erhoturie ziréia, ene áita.

9. Ez, ene semia, enuk erhoturik, ihardetsi
zin gizon zaharrak. Hori egiteu diát boztarioz
betherik beiniz. Khantatzén diágu eta irous
gutak, zeren beitúgu zertako. Nahi édo ez,

behar dukkek khantate hik ere, eta gourekui
alagerate, zeren hire anaie hil zena arraphista
beita. Doidia zorthurik baliz bezala duk
atzo galdurik zia', egun heben diagu
arra edirenik .»-

Mauléon, le 5 Janvier 1895.
~~Spytino~~

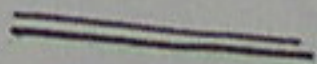
N.B.- Cette traduction a été faite aussi exactement que possible dans le basque «Bas-Souletin», dialecte de la région de Mauléon).

Toutes les lettres doivent se prononcer; elles ont à peu près toutes le même son que dans les mots français.

La lettre g se prononce dur même devant i et e.

La lettre s a un son sifflant et gras, se rapprochant un peu du j.

La lettre z a le son de l's dans le mot «

1251.5

Canton de Mauléon
Commune d'Ainharp
Kavir prodigona.

1. Guicon batèc et ciquene bi sème becic. Gasténac errane
cicquene bère aitari: // Ordu diçu icane nadine ene buriène
naoussi eta ukhène decadane diharu. Béhar dit joune ahal
icane eta bastèr ikhussi. Pharti çacu çouré hountarcuna eta
emane icadacu jitène cèitana. — Bai, oné sèmia, erratène diçu
aitac; nahi dia becala. Gachtaguine bat his eta gastigaturic
icamène his. // Guéro çabaltcen dilaric tirèta bat, phartitu
cicquene bère hountarcuna eta équine bi pharté bardinac.
2. Egune gutitane barnène, sème gaichtoua joune cucune
hèrritic finefarrériàrhine, eta errane gabe adio ihouvi. Igarane
cicquene mendi, oihane eta ukhètte hanitche eta jine hiri handi
batèlara, noune despènediatu bèitcine bère diharis ore. Çoubait

hila bétérene burine, behar ukhine citicune saldu arropac.
emasté cahar bati éta soldatanes jarri, mithil icatés:
Igorri ciciene alhorretarat astouene éta idiene cointéou.

3. Ordiane, icane cucune icigarri malérous. Eticune
haboro ohéric lo équitéco gaias, és suric berotéco, hotce
équitene ciniane. Hain gosse handia ucune, coumbait aldus
noum ourra jane beicutakine chériéc jatone dutiene aga
ostouac éta frutu hiotiác; béna ihourc érec éticéune Dúis
émaiténe.

4. Gai batés, sabela hutsic, irailli cucune cachéta batene
gagna, so équitene cilaric léihotic ahinchi hégalatcòne cirone
choriér. Guéro, ikhoussi citicune aguértéene céliane arguica-
guia éta icarrac éta gogouane igarane ucune. Hantché, éné
aitarène étchia mithilés béthéric dugus éta badicicé, ogui éta
ardou, arroultic éta gasna nahi diene becaine besté. Arté
hortane, ni, hilténe nuus gossés hébéne.

5. a. Arrine, jéikico nuu, jounéne nuu éné aitaréne
édiretéra éta erranéne diot. Eguine nicune hus bat, nahi
ukhene cunctudaniane utci. Ukhéne nicune oguene handia.
éta behar naïcus gastigatu, badakit ourtza. Ez néacula
deit haboro coure semia, trata nécaus coure séhiric askéna
bécala. Oguénédante icane nuneducune, béna hiatcène nune
ducune, hurrune cutaric.

6. Clita cucune béré baratiane, ukhénecen ihistatcia
béré liliéne. Pisitacéne citicune sagartiac éta mahatac.
Ikhoussi ciniane jiléne bidéne gagnéne béré semia, oro
icérdi éta érhaouta, hérista cankhona, bortchagni sinchetxi
cicune. Gogouane igarane ucune behar cinés gastigatu édo
pharcatu. Askénine, nigarrac béguétane, hédatu

cistune bessouac éta mailltène cèlaric harène lephsular
émanc ciccune pot hanedi bat.

7. Guero jar eraci ciccune bere semia; deitlu ciccune
bere genetiac éta aïcouac: q Nahi dit maillhata lèhine
bécata, gaïcho haïurra, errane ciccune, bildu cène
becaïn sarri. Jean Dugu ashi gastigaturic: ihouré éré
orai ésticola mehatchuric éguine. Cicaousté ikhoustéra;
ekhar itcotie bërtane camisola égèr bat; égar itcotie
erhastune bat érhine éta ashi bëriac hougnetane. Ahal
tukéic éré hortcène oïllouac, ahatac éta ekhartène chahat
bat érhaitéco quijaco: édanène éta janène digugus alkharriki
éta éguinène bësta handi bat.)

8. Séméc obédita ciciène berène naoussia éta égari
tabailla éder bat mahagnène gagnène. Mémènto bëriane,
sémé guéhiéna horra ciccune ihicéti bere horéhine: « Cir da
arrène. hérots hori? oïhu éguine ciccune arnégation cilaric.
Ousté dit khantatcène ari ciciène hébène; estagu guitché
arrajine nadine. Erhoturic cicié, éné aita? »

9. « Es, éné semia, énnu erhoturic, érépustia émanc
ciccune caharrac. Éguitène badut hori; nicalaisto bëthéic
bustarios. khantatcène digugus éta irous gulué; écié badia-
gu cértas. Nahi akhéne déca, éda ès, bëhar Dukéc khon-
tatu hic éré éta alaguératu gouréhine, cèrène hiré anaïa,
hila bëitcène arraphiste bëita. Sortène balis bëcata due:
atco galduric cia, égune horra arra édirénié. »

A. L. Elissagaray
Institut public

Nota.

Dans la consoume équivalente ph, les deux lettres se
prononcent séparément pe-he. ainsi pha se prononce p-ha

1252.5
Canton de Mauléon.

Commune Arast-Larribien.

Hain⁽¹⁾ Trodigona.

1. Guicon⁽²⁾ batec⁽³⁾ etein bi seme baicic⁽⁴⁾.
Castendac⁽⁵⁾ eran con bere aitari : a Ordu
ducu⁽⁶⁾ ican nadin⁽⁷⁾ ene buria⁽⁸⁾ ren nadiisi⁽⁹⁾ eta
dihar⁽¹⁰⁾ ukhen⁽¹¹⁾ decadan. Behar⁽¹²⁾ dieu⁽¹³⁾ joum
ahal⁽¹⁴⁾ nadin⁽¹⁵⁾ eta ikhous⁽¹⁶⁾ decadan⁽¹⁷⁾ kartiel.
Pharti⁽¹⁸⁾ ecacu⁽¹⁹⁾ eoure⁽²⁰⁾ hountarcuna⁽²¹⁾, eta
eman⁽²²⁾ icadacu⁽²³⁾ ukhen⁽²⁴⁾ behar⁽²⁵⁾ durana.
— Bai⁽²⁶⁾ ene⁽²⁷⁾ somia⁽²⁸⁾, erraiten⁽²⁹⁾ du aitar⁽³⁰⁾ ;
nabi⁽³¹⁾ dukia⁽³²⁾ becala. Gaisto⁽³³⁾ bat⁽³⁴⁾ hiz⁽³⁵⁾ eta
punituric⁽³⁶⁾ icaren⁽³⁷⁾ hiz⁽³⁸⁾. Quero⁽³⁹⁾ cabaltes⁽⁴⁰⁾
tictabat⁽⁴¹⁾, phartita⁽⁴²⁾ ein⁽⁴³⁾ bere⁽⁴⁴⁾ hountarcuna⁽⁴⁵⁾
eta⁽⁴⁶⁾ hartcas⁽⁴⁷⁾ equin⁽⁴⁸⁾ ein⁽⁴⁹⁾ bi⁽⁵⁰⁾ pharte⁽⁵¹⁾ bardin.
2. Phartie⁽⁵²⁾ egun⁽⁵³⁾ gutiren⁽⁵⁴⁾ burin⁽⁵⁵⁾, seme
gaistona⁽⁵⁶⁾ jouan⁽⁵⁷⁾ teen⁽⁵⁸⁾ herritic⁽⁵⁹⁾ fierraren⁽⁶⁰⁾
equiter⁽⁶¹⁾, eta⁽⁶²⁾ adio⁽⁶³⁾ erran⁽⁶⁴⁾ gabetarie⁽⁶⁵⁾ ihouri⁽⁶⁶⁾
ere⁽⁶⁷⁾, trebesatu⁽⁶⁸⁾ ein⁽⁶⁹⁾ landa⁽⁷⁰⁾ hanich⁽⁷¹⁾
oitanda⁽⁷²⁾ errekae⁽⁷³⁾, eta⁽⁷⁴⁾ jin⁽⁷⁵⁾ teen⁽⁷⁶⁾ hiri⁽⁷⁷⁾
handi⁽⁷⁸⁾ batetara⁽⁷⁹⁾, noun⁽⁸⁰⁾ despendiate⁽⁸¹⁾

beitein bere diharid oro. Filabete
cumbaiten burin, saldu behar ukhen
cutin bere arropae emaste chakar
bati eta mithil acordatu: egori
cien alhoretarat astouen eta idien
han bequiateera.

3. Ordin, harich maleros icancen.
Etein haboro oheric loteco gaias, ex suic
hote equiten cinin beroteco. Cumbait
atois hain gosse handia cin noun
jan beiteutukin ourdec jaten dutien
assa osto eta frutu hiotu houac; -
bena ihourtee eteeion deusere emaiten.

4. Gai bator, sabela huxic, utei cin bere
buria erortera cacheta baten gagna, soquiten
ciliaric leyhotic arhiski hegaltaten cien
tehoier. Guero ikhousi, cutin aguerteen
celin arguicaguia eta icarac, eta bere
beithan erraiten du nigares ari celaric;
Hantche, ene aitaren etekia betheric da
magnatax cougnec beitie ogui eta
ardou, araitce eta garna, nahidiena
oro. Ber demboran, ni, gosse hiltzen nix
heben.

5. Eh bien! jeykiren nix, jouren nix
ene aitaren edireitera eta eraren deot:
Equin nin bekhate bat, pitatu nahi
ukhen cuntudarin. Oguen handia
ukhen nicun, eta behar naiceu punitu,
badakit ourra. Enesacula haboro

deyth coure semia, trata necacu coure
magnatetarie arkena becala. Oquendun
nunducun, bena emeki emeki peritcen
nunducun cutarie hurun s.

6. Bita bere baratein cen, bere lilien
arorates urhentcen; Ikhoustera jouiten
cen sagartcen eta mahaxen. Nouiz ere
ikhousi beitein jiten biden gagnen bere
semia icordix eta orhauxen oro sanxituni,
cankhouaren therestateer, netes sinhexi
ahal ukhen cin. Bere beithan igaraiten
cin behar cutines punitu ala pharcate,
Arkenin, nigarrac bequietan, hedatu
ceitcon bessouc eta haren lephoula
erortex pot handi bat eman ceion.

7. Guero jar eraci cin bere semia;
deithu cutin bere jentic eta aisonc:
«Nahi dit houa maithatu lehen becala,
hain gachoua, eraiten deie alkharzana
bitou cirenin. Jean da aski punituric:
ihoue erce esticon ^{erai} eran gaistikic
batere. Tcaiste haren ikhoustera;
ekhar ecocie bertan camisola ejer bat,
ecar ecocie ecocie orhastun bat orhin eta
oski beric cankhoutan. Harteen ahal
dukcie ere oillar, ahate, eta ekharter
chaiteco houn den chahal bat: edanen
dugu, janen algareki eta equinen
besta handi bat.»

8. Magnatec obeditu cin beren

buucaguiari eta ecarri cien tabailla
 eder bat mahagnien gagnar. Ber mementoun,
 seme quehierna arajiten cen ihitztecatie
 bere hoeki: "Cor da aren herox hori?
 oihu equiten du juateen. cilarie. Custe
 dut Kharatteen ari cidiela heben;
 esta goicequi arajin nadin. Enuchen.
 tu cia, ene aita?

9. Ex, ene semia, enue hala, araposte
 emaiten du echarae. Hoi equiten badut,
 bostarios betherie nicabalacos due. Kharata-
 teen diagu eta irouis gutuc, eci badiaque
 certcar. Nahi badue ala ex, behar
 ukheren due kharata hie ere eta
 bostariotan sarthu goureki, ceren eta
 hie anai, hil cena utculi baita
 bicialat. Sorthu beri babiz becala due,
 ateo galduie cia, egun haüdiaba ara
 edierenic.

Lapierre

- (1) ü se prononce ou
- (2) La lettre u ne se fait pas entendre
- (3) Dans la langue basque, tous les e sont
 ouverts et ne prennent pas d'accent
- (4) La lettre i a un son distinct de
 la lettre précédente; ai se prononce: a-i,
 ei, e-i - oi, o-i.

1253.5

Commune d'Aussurucq.

Canton de Mauléon-Soulé.

(Basses-Pyrénées)

L'enfant prodigue - (Traduction basque)

1. Guicon baték etsilitcun bi sémè baïcik. ~

Gasténak éran cioçün bé aïtäi: «Ordu diçu içan
nadin éné buiaz naousi eta ukhen decadan dihaü
Behar diçu joun ahal nadin eta ikhous ahal -
decadan Kartiel çoumbait. Pharti çacu çoué houn-
tarçuna, eta éman éçacut ukhen behar dudana.

- Bai, éné sémia, érraiten diçu aïtäc; nahi dian
béçala. Gaïchto bat hiz eta punituik içanen hiz.»
Guéo çabalçen cilaik tiçtä bat, phartilu ciçun

bé hountarcuna éta équin cititcum bi pharté bardinak
2- Egun guti ondote, sémé gaïchtoua jouan cucun heritik
fiéraena équiten cilaiK éta erran gabé adioik ihouéé.
Tgan cucun hanitch menditan, oïhanétan, uhaïtsétan,
éta jin cucun hii handi batéla noun despéndiatu
béitcin bé dihaïa oro. Hilabété coumbaiten buïan
behar ukhen cititcum saldu bé arropak émasté çahar
bati éta mithil jarri: igorri cicien alhorretat astouén
éta idién (~~éta~~) béquiatcéa.

3- Ordin hanitch maleous ican cucun. Etcicum
habô ohéik lotceko gaïaz, ez éta è suik béotceko hots
séquiten cinin. Coumbait aldiz hagn gosé cucun
noun jaén béitcutin ourdek jatén tién assa osto houtk
éta futa hiotu houtk; bena ihourk è etcicum deüsé
émaitén.

4- Arrats batez, sabela hutsik, bé buia iortéa utci
cium Kachéta batén gagna, soquiten célaïk lehotik

tchoïer, cougn hégaltacén bëitcién ahinkî. Quiô
ikhousi cîcun aguertcen celin arguicaguia eta
icârrak eta bê buiaï erran cîcun nigarrez: Kantché,
iné aïtaén etchia bëthéik duçu mithilez, cougnék
bëitié ogui eta ardou, arraoutcik eta gazna, nahi dién
becagn besté. Arté hortan, ni, gosez hiltcen nuçu heben.

5- Eh bienn, jeïkiko nuçu, jouén nuçu aïtaén
édiéitêa eta erranen diot: Egun nicun bekhatu bat
Kitatu nahukhen cuntudarin. Oquen handia
ukhen nicun, eta behar naïçu punitu, bada kit
ountsa. Enecacula habô déith coué semia, trata nicacu
coué mithilêtaïk askena beçala. Quendun ican
nunduçun, bena eyhartcén nunduçun cutaïk hurrun.

6- Aïtâ bê bâtan cucun, bê lilién arrosa urhentcen
aï: bijitatcen cititçun sagartcik eta mahatsak.
Ikhousi cianin jiten bidin bê semia oro thapatuik
icerdiz eta erhaouçez, sankhoua herrestan, aski

nekez sinhetsi ciçun. Gogoun igan ciçun behar
othe cinez punitu ala behar ceyon pharkatu.....

Enfin, nigarrak bequietan, hedatu ciotçun besouk,
da besarkatçen cilait eman ciocun pot handi bat.

7- Guéo jar assi ciçun bē semia; dēitku cilitçun
bē jentik eta aicouk: « Nahi dit maithatu aïtcinētik

béçala, haour gaïchoua, érran ciçun alkharretat
bildu (ou juntatu) cien beçagn sarri. Aski punituik

ican duçu: ihourk ē èstéçola oai equin éreprotçuik

batē. Eciaousté haén ikhoustéa; ekhar ecocié fite

paletó éjér bat, éçar èçolcié ehastun éhin età oske

berri élibat sankhouetan. Hartuen ahal ukheen

tutcié ē oïllarrak, ahatik, eta ekharrico chahal

ehaitico houn dēn bat: édanén diçugu, janén

alkharriki età équinén besta handi bat.

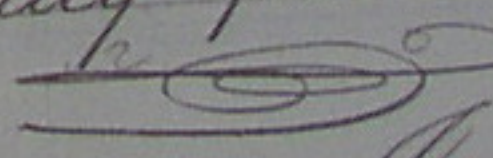
8- Mithilik sinhetsi cicien bēn naousia eta
eçai cicien tahaila éder bat mahagnaen gagnen.

Ber mementoun sémé quèhièna arrajiten, cucun
ihissetik bê tchakurreki: Cer da othin hécots haou?
oïhu equitèn diçu juatçèn dilaiik. Custé dit Khantatcen
aï ciden heben; estuçü goïzegui arrajin nadin. ~
Enuchentuik ciã, ènè aïta?))

9- « Ez, ènè semia, enuk hala, arrapostu eman
cicun quicon çaharrak. Hoi equiten badut, bostaiöz
bêtheik niçalacoç duk. Khantatcen aï gutuk eta ious
gutuk cèen bëitugu cèrtaz. Nahi içan dèçayan
ala ez, bêharko dik Khanta dèçayan hik è eta bostaya
hadin gouèki, cèen èta hiè anayè kilik cèna bicilat
ara utçuli bëita. Oai sorthu balits bëcala duk: atça
galdüik cian, egun houna arra èdiènik.)) **Fin.**

J. J. Sales, Instituteur

à Assurucq par Mauléon (13es Pyrénées)

E. J. J. J.

Légende explicative relative à la prononciation

---

in se prononce i'n comme dans inappréciable.

en se prononce è'n comme dans ennemi

§, souligné dans le texte, ne peut être traduit en français,

ayant une prononciation espagnole comme dans le mot

España prononcé en espagnol

ci et ce comme en français

ai toujours ai

ei toujours ei

Commune de Barcus

1254.

5

Canton de Mauléon

Haour igorlia

1. Gizonn batek etrin bi sémé baizik. —
Garténak erran zion béré aitari : « Ordu du
izan nadin ené buvien burragi eta ukhen désa-
dan diham. Béhar dit joun eta barter ikhousi
Pharti zaru zouré hountarruna eta imazu jiten
zaitana » — « Bai, ené semia, erran zin aitak, na-
hi dian bezala. Gaichto hiz eta punitia izanen hiz
Géro, zabaltzen zilarik kireta bat, phartitu zin bé-
re hountarruna eta égin bi pharté bardin.

2. Denbora aphiurren burin, sémé gaich-
tona joun zen heritik handien égitez eta ihouri
eré adio erran gabé. Tgan zin machéla, oihan.

erikta hanitch eta jin hiri handi batetara, noun
igorri beitzin bere diharra oro. Herlabete zounbai-
ten burin, sougnéko arropak behar ukhen zutin
saldu emarte zahar bati eta mithil jarri: igor-
-ri rien idi eta astonen barketan begiratera.

3. Ordin irigarri maleros izan tren. So-
tzeiko gaiak etrin oherik eta ez suik berotzeiko hotz
zenin. Nouchipéhin halako gosia zin, noun our-
dek jaten zuten araz ostu eta fruta gastatu hou-
rak jan beizutekin; bera ihorik ere etzeren
deus emaiten

4. Gai baten, sabila hutsik, bere buria
urten du erortera zuzulu baten gagna, so zelarik
leihoti tchori alageraki hegaltaraler. Gero ikhousi
zutin zelin argizagia eta izarrak eta bere burri erran
nigarrez: « Hara, ene aitaren etchia betherik da mithilez,
beitie ogi eta ardou, arraoutze eta garna nahi dien berai-
gn besté. Eta ber denboran gosik ehaiten nai ni hében.»

5. 4. Jaikiko niz, jounen niz ene aitaren édi-
citara eta erranen deot. « Gaichki égin nizun utri-
zuntudarin. Ogen handia ukhen nizun eta behar-
nairu punitu, badakit ountsa. Enézarula deit haboro
zoure semia, trata nézaru zouré arken mithila bé-
zala. Ogendant munduzun, bera zutarik hurrun
hiatzun munduzun.»

6 Ota bere baratzen zen, bere lilien.
hourta urhentzen: sagartze eta mahatser oo zen.
Biden gainti jiten ikhousi zinin bere semia irer-

duz 'eta erhaoutsor béthérik, rankhoua thévresta,
bortcha 'ezagutu rin. Tharkatuko réon ala puni-
tu behar rin béré buriri galthoz zen. Arkénékoz
nigarraak begitan, bedoutk sabaltu zutin eta
jausten zélarik haren léphoula, pot handi bat
éman réon.

7. Géro jar érazi rin béré sémia; bil-
du zutin béré jentik eta airoutk: « Maithatu nahi
dit léhen bézala, haour gachoua, erran réren, al-
gargana bézaign savi. Oski puniturik izan duru.
shoutk éré értzola égin méhatchurik. Eziausté
ikhoustéra; ékhar izozie bertan arropa bat éjérik,
'eraz éhin éhartun bat 'eta honguétan oski béri
élibat. Hatramaiten ahal tuzie éré oillarrak, aha-
tik eta ékharren chahal bat houn éhaiteko: béhar
dugu édan, jan algarrieki eta égin besta handi bat.»

8 Mithilek béré nausia obéditu réen eta
'erari mahagnen gagnen tahalla bat éderrik. Ber
phuntin helku zen ihistékatik anaietako léhéna
béré tchakurreki.: « Zer da arren hérots hori, oi-
hu égin rin juatz ez. Uduri diru khantatzén
ari zidiéla hében; ezturu bertanegi gisala utzul
nadin. Ertzo zicia, ene aita? »

9 « Ez, éné sémia, éruk ertzo, arroposta-
tu rin zaharrak. Bostariorz béthéik nuzalakov diat
égiten besta haou. Alagéra gutuk eta khantatzén
diagu, ez araron gabi. Nahi ala ez, béhar duk
hik ere khantatu eta gouéki alagéatu, réren hie

anaie hilita zena beita arraphistu. Arra sor
thu balitz bezala duk: atzo galduita ria, egun
arrajunt duk.»

Notes explicatives

ou a le son français de ou

tz se prononce tre

ai - - ai séparément

gi, gé - prononcent qui, qué - toujours son dur

ph - - phe, faisant entendre les deux lettres
et non f

dign - - a, i gn séparément

en - - é ne

aou s'écrit généralement au, u ayant le son ou

c'est ce qui explique quelques retouches du texte

s se prononce entre ch et s français

z - - s

Exemples. aiphaturen : lisez a-i-p-ha-tu-ré-ne
esarten : - é-sar-té-ne

L'Institutur de Barcus

G. Couan

Commune de Charritte-de-bas.
Canton de Mauléon

1255. S

Haour Trodigoua

1. Guizon batec etrin bi seme baizik. Tartenac
erran zeyon bere aitari: « Ordu diru iran nadin emu
naourri eta ukhen dezadan diharu. Behar diru joun
ahal nadin eta Kartiel ikhous dezadan. Partaja erara
zoure hountarzuna, eta eman eradarut ukhen behar dudana.
— Bai, ene semia, erran zin aitac, nahi dukian berala.
Gaichto bat hiz, eta punituric iranen hiz. » Guero zabaltzen
Zilaric tireta bat, partajatu Zin bere hountarzuna eta equin
bi pharte bardin.

2. Egun gutien burin, seme gaichtoua joun Zen
heritic, fierraena equiten Zilaric, eta adio erran gabe
ihouri ere. Trebesatu zutin hanitch landa, cyhan batru,
uheitz batru, eta jin Zen hiri handi batetara, noun des-
pendiatu beitzin bere diharria oro. Zoumbait hilabeteren
burin, behar ukhen zutin saldu bere arropac emazte

Chakar bati, eta mithil sarthu: igori zien alhoretarat, han
astouen eta idien bequiatreco.

3. Ordin, izan zen hanitch maleros. Etrin
ukhen haboro oheric lotzeco gaiian, ez suic berotreco hotz
equiten Zinin. Zoumbait aldir hain gosse zen, noun ountsa
janen beizutin ourdec jaten tien ara osto eta feuta hiotu hourac,
bena ikhourk ere etzeion deüs ere emaiten.

4. Gai batez, Sabela hutsic, bere buria utri zin ero-
tera cacheta baten gagna, soquiten Zilaric leihotic chorier
Zoinin hegaltatcen beiziren arhinki. Guero ikhousi Zutin
aquertzen Zelin arguizaguia eta izarrac, eta berartan erran zin
nigarrez ari Zelaric: Hantche, ene aitaren etchia betheric da
magnatar Zouignec beitue oqui eta ardou, arravoutre eta garna
nahi dien bezainbat. Dembora hortan, ni gosses hiltzen niz
heben.

5. « Eh bienn, jeikico nuc, jounen nuc ene aitaren
edieitera eta erranen deyoat: Bekhatu bat equin nizun
nahi ukhen Zuntudanin Zu Kitatu. Oquen handia ukhen
nizun, eta behar nairu punitu, bada kit ountsa. Enzarula
habow deit Zoure Semia, trata neraru Zoure mithiletarie
arkena bezala. Oquendun nundurun, bena trichteriaz hiltzen
nundurun Zutaric hurun. »

6. Aita bere baratzin Zen, lilien arrosatrez finitren:
bijitatzen Zutin sagartzie eta mahatsac. Ikhousi Zinin
jilen bidin bere semia, izerdiz eta erhaoutsez oro gorderic,
Zankhoua neker thiatzen, doi doya sinhetsi ahal ukhen zin.
Berartan galdequin zin behar Ziner punitu ala pharkatu.
Askenin, nigarrac bequietan, besouc hedatu zeitron, eta bere
buria ithoukiten Zilaric haren lephoula eman zeyon pot handi bat.

7. Guero, jar erazi zin bere semia; deithu Zutin
bere gentie eta airouc: « Nahi dut maithatu lehen bezala,

gaicho haara, erraiten deye bildu Zirenin. Izan da
aski punituric: ihourkere orai extizon erran gairkiric
bateric. Jin zitie haren ikhoustera; ekhar ezozie fitecamisola
ejer bat, ezar ezozie erhartun bat erhin eta oski berrie zankhouetan
Hartuco ahal turzie ere oillar, ahate, eta ekharico chahal bat
chaiteco houana: edanen dugu, janen algareki, eta equinen besta
handi bat.»

8. Mithilec obeditu Zien beren nauusiari eta ezari
Zien tahaila eder bat mahaignen gagnen. Per mementoun
Seme guehierna arrajiten Zen ihizetic bere Chakhurukin
« Zer da aren herots hori? oyheguiten du, jurabren dilaric
Ouste dut Khantan ari Ziriela heben; eta goizequi ar
jin nadin. Erhoturic Zireya, ene aita?»

9. « Ez, ene Senia, enuc hala, arapostu eman
Zin Zaharrac. Hori equiten badut, bozlariorz betheric
nizalacotz due. Khantatzen diagu eta irous gutuc, ezi badiag
ountsa Zeren. Nahi ala ez, beharco due Khantatu hec
ere eta alagueratu gowreki, Zeren eta hire anaiia hilic
Zena ara-jin beita bizilat. Sorthu berri balitz berala du
atzo galduric Zia, egun horra araedienic.»

L^o Instituteur de Charrille. de. bas.

P. Malet

Commune de Chéroux.

1256.5

Canton de Mauléon.

1. Gizon batek ezizun bi seme baizic. Gaztenac erraiten diozu bere aitai: «Ordu duzu izan nadin ene buiaen buruzagi eta ukhen dezadan dihan. Behar digu jom ahal nadin eta ikhen dezadan bazter. Partaja ezazu zone haun-kazuma, eta emanegadazut ukhen behar dudana. - Bai, ene semia, dio aitae; nahi dian bezala. Gaichto bat biz eta punituic izanen hiz.» Gero zabaltziarekin tieta bat, partitu zizun bere kountazuma eta bartae egin zizun bi parte bardin.

2. Kantie egun gutien buin, seme gaichtona jom zuzun heritie fierraena egitez eta erran gabe adio ihauri. Grebesatu zizun haritche landa oihan, ukhetz eta jin zuzun hiri handi batetara, non despendiatu beitzin bere diharra oro. Zumbait hilabeteren buian, behatu ziotzun saldu

bere arropac emaste zahar bati eta bere buia logatu baita izateko :
igorri zizien, alhorretat han bequiatzeco astoney eta idien.

3. Ordin, izan zuzun hanitab maleous. Etzizun haboro
ukhen oheic lotzeco gaiaz, ez eta ere buie beotzeco hotz egiten zinin.
Bazizun zombait aldiz gesia hain handi janey beitzutin surdec jaten
duten aza osto eta frutu hiotu honac : bera ihoue ere etziozun deusore
emaiten.

4. Arrats batez, sabela hutsie, utzi zizun bere buia, cordera
cacheta batez gagna, so egiten zilaie leihotie tchoier zoingu hegaltatzen
beitzien ahinzki. Geo ikhousi zizun zelin agertzen argizagia eta izarac eta
bere buia eray zizun nigaretan : han, ene aitaen etchia bethie duzu
nichcandiz zoinquec beitie oqi eta ordou, arcaoutze eta gazua, nahi dien
bezain beste. Bemboa bartan, ni biltzen auzun gosez beben.

5. «Eh bien, jeikico nuzu, jomen nuzu ene aitaen edireitera eta
erranen diot : egiz nuzun bekhatu bati, nahi ukhen zuntudain kitatu. Ogen handia
ukhen nuzun, eta behar naizu punitu, hiori bazakit omtza. Ene gazula haboro
deith zoure semia, trata nezazu soure azquey baiteta bezala. Ogendun izan
munduzun, bera ehelegatzen munduzun zutaie hurun.»

6. Aita bere baratzian zuzun, lilien arrosat inchantzen : Aizuzun
sagartzen eta mahatsen bijhitatzen. Ikhousi zinin bidiaey gaguey bere semia
oro gordeie izerdiz eta erchantzen, thorestatzen zilaie zankhona, bortecha simhetai
ahal ukhen zizun hoi. Bere buia galhatu zizun behar zintz punitu ala behar
zoz phareatu..... Azquenin nigarrae begietan, zabaltu ziotzun besouac, eta jaustien
zelaie haren lephoula emay ziozun pot handi bati.

7. Gero jarazi zizun bere semia; deitzen zitizun bere jentia eta auzue: « Nahi dit hoi maithatu behar bezala, gaicho hasiera, eraz zizun jantatu zizun! Izan duzu aski punituic: ihonec ere ez dezun egin orai errepotatu bat ere. Ezarste honen ikhonestea; ekharozozie bertan casabeti epher bat, ezarozozie erharaz tun bat erhin eta oski berriak bat zankonetan. Ahaleo tutzie ore hartzen oillar, ahate, eta ekharoz chahal bat honen dena chaitco: edanen dizugu, janen alkharrekin eta eginen besta handi bat »

8. Bailetec sinhetsi zizun beyn buruzagia eta ezarri zizun bahilla eder bat mahaguan goguen. Ber phuntin seme gehiena utzitzen zuzun ihizeic bere tchakhu-rreki: « Zer othe da hots hoi? oihu egin zizun jantzen zilaic. Ouste dit cantatzen dujela hobey; ez duzu goizegi arrajin nadin. Ertzo ziera, ene aita? »

9. « Egi, ene semia, enuzun hala, arrapostu enuzun zizun zaharrae. Egiten badut hoi, hori duzu boztaioz bethie nizalacotz. Khantatzen dizugu eta ions gutubzu, corey eta beitungu omtza zertzag. Nahi badue edo ez, behar ukheney due khantatu hic ore eta alageatu gonekin, corey eta hinc anaic hilic zena arra jin beita bizilat. Sortzen balitz bezala due: atzo galduec zia, egun hordue edienic. »

L'Institutur de Chérente (Bourg).

Ynd.
Pineart

Commune d'Espies-Vendurein.

1257.5

Canton de Mauléon.

Haur prodigoua.

1- Guicon batec etcion bi seme baicis. Gastenac erraiten du bere aitari: (Denbora da ican nadin ene buriaeren naiissi eta ukhen deçadan diharu. Behar dit jouan ahal ican eta ikhoussi cartiel. Pharti eçacu çure hountarçuna eta eman eçadaçut ukhen behar dudana. — Bai, ene semia, erraiten du aitar; nahi dukian beçala. Gaichto bat his eta icanen his punituric.) Guero, sabaluric tieta bat, partajatcen du bere hountarçuna eta equiten bi pharte bardin.

2- Egun gutiren burian, seme gaichtoua jouan teen herritic, fierraren equites, ihouri adioric erran gabe. Crebejatu cion hanitch mendi, oyhan, whaits, eta jin teen hiri handi batetara, noun despendiatu beicien bere diharua oro. Gounbait hilabeteren burian, behar ukhen cutian saldu bere arropac emaste çahar bati, eta bera mithil

jarri. Igorri cien alhorretarat astouen eta idien
beguiratceco.

3_ Ordian, hanitch malerous ican teen. Etzien
haboro oheric gayas lotceco, es suric berotceco, hots
equiten cienian. Gournbait aldiz hain cien gose
handia noun gogo hounes janen beicutien ourdec
jaten dutien aça estotiac eta fruta gastatiac;
bena ihourquec etceon deisere emaiten.

4_ Gay bates, sabila hutzic, utci cien bere buria
erortera escabela baten gagera, so equiten cielaric
lehotic ahinguit hegaltatces çabilçan tchorier. Guero
ikhoussi cutien aguertcen celian arguiçaguia eta
icarrac, eta bere beithan erran cien nigarres:
Kean, ene aitaren etchia betheric da magnitas,
çougnec beitie ogui eta ardou, arrauitce eta gasna,
nahi dien beçain beste. Ber denboran, ni, gosses
hiltcen nis heben.

5_ (Arrien, jiquicos nis, jouanen nis ene aitaren
edireytera eta erranen deot: Equin nien bekhatu bat,
çu utci nahi ukhen çuntudanian. Oquen handia
ukhen nien, eta behar naïcu, badaquit ourtxa. Es
neçaçula deith haboro çure semia, trata neçaçu çure
magnatetoric askena beçala. Oquendant ican nis,
bena acabatcen ninçan çutaric hurrun.)

6_ Aita bere baratçian teen, bere lilien arrousa
urhentcen ari; bijitatcen cutien sagartciac eta
mahatçac. Ikhoussi cienian biden gagner bere
semia iserdis eta erhaiïsses oro betheric, therrestatces
sankhoua, doy doya sinketxi ahial ukhen cien
Bere buruari galthequin cien behar othe cienes punitu

ala pharcatu. Ashenian, nigarrac beguittan
hedatu cütcon bessouac eta haren lephouaba
bere buria egochten ciclaric eman ceon jot handi
bat.

7- Guero jar eraci cien bere semia; deithu gutien
bere jentiac eta aicouac: (Nahi dut maithatu
lehen beçala, gaicho hairra, erran ceen bildu cien
beçain sarri. Içan da aski punituric; ihourec
esticola orai arraprotchu bat ere equin. Eciauste
ikhoustera; ekhar icocie abitu eyjer bat, ecar
icocie chastun bat erhian eta oski berriac sankhou-
etan. Harturen ahal ducie ere oillar, ahate, eta
jin erasten chahal bat houna erhaiteco; edanen,
janen dugu algarrekin eta equinen besta handi
bat.)

8- Magnatec obeditu cien beren naussiari eta eçari
tahaila eder bat mahagnen gagnen. Ber mementian,
seme guchienda jitem teen ihicetic bere hoiquin:
(Ber da arren herota haii? oihu equiten du
juramentus. Custe dut khantatcen ducien hebon;
esta sobera gois arrajin nadin. Erhoturic aireya,
ene aita?)

9- (Es, ene semia, enis erhoturic, arrapostu emaiten
du saharrac. Hori equiten badut, ceren beinis
bostarios betheric. Khantatcen dugu eta irous
guira, ceren beituqu ountxa certas. Nahi ukheric
ala es, behar duquec khantatu hic ere eta bostario
hartu gourekin, ceren hire anaye hil cena arrajin
beita biciala. Crai sorthu balis beçala duc; atço
galduric ia, egun houna nouren den arra idirenic.

A. Larie

Nota: les sons suivants se prononcent ainsi:

au se dit a-ou;

ai, ay — a-i; e

oi, oy — o-i;

ei, ey — é-i;

tous les e se prononcent e fermé;

tc distinctement t s;

tous les h sont aspirés;

toutes les lettres finales et tous les t se prononcent

Commune de Garindein

1258⁵ Canton de Mauléon

Haoue prodigona

1 Guizon batek etzizun bi semé baizik. Garz-
enak eraiten dizu bere aitari: « Odu dizu izan
nadin ené buruzagui eta ukhen dizadan diharu.
Behar dit jouan ahal, eta ikhousi bazter.
Pharti ezazu zowé hountaruzuna eta eman
dazut ukhen behar dudana. - Bai, ené semia,
eraiten dizu aitak: nahi dian bizata, gachtoua
hiz eta garzigatwik hizate. » Guero zababziareki
tieta bat phartitu zizun bere hountaruzuna eta
equin bi pharte barginak.

2 Egun gutioren burian, semé gachtoua jouan zizun,
heritik fieraren equitor, eta erian gabe adio ikhousi eie.
Egarian zizun landa hanitch, oihan, uhaitz, eta helku

hori handibat etara, noun despendiatu beitzian bere
diharia oro. Heilabete zombaiten burian satoru behar
utken zitizun bere hardak emazte zahar bati eta
agordatu mithil: igori zizien alhoietarat han
beguriazera astouen eta idien.

13. Oudian izan zuzun hanitch materialis. Ezizun
haboro ohoretz lotzetko gaiian, ez suik beietzeko
eguiten zirian hotz. Zombait atziz hain zizun gosia
handi noun ourra janen beitzutian aza osto eta
fruta hiotu ourdetz jaten dutienak; bera ihoretz
Deusie ezizun emaiten.

4. Gai balez sabela hucik, exortera uzten duzu bere
burca escabela baten gagna, toquitarekin leihotik
tchori arhinku hegelazaliak. Guero ikhousi zizun
aquertzen zelian arquizaguia eta izarak eta eraiten
duzu bere beithan ni garez: Han, ene aitaren etchia
betheoit duzu mithilez zougnetz beitre ogui eta arone
araoutze? eta gagna, nahi dien bezain beste, Dumbora
hortan, ni hiltzen nuzu gotez heben.

5. « Arren, jaitkitu nuzu, jounen nuzu edreitera
ene aitaren eta eranen diet: Guin nizun bekhatu
bat, nahi utken zuntudanian quitatu. Oguen handi
utken nizun, eta behar naitu gastigatu badakit
ourra. Ezazula dei haboro zowé semia, katanézazu
zowé azken mithila bezala. Eguen den munduzun,
bera hiatzen munduzun zowegantz horun. »

6. Aita bere baratziian zuzun, liliin ihizta wihutzon:
bijitatzen zitizun sagartziak eta mahacak. Nuziz
ere ikhousi beitzin jiten bi den gagnen bere semia

oro izordiz eta erhaouez bethoik saukhoua hoistatzez
bortcha sinhoari ahal zizun. Egan zizun behar
zinez gastiगतु ala pharcatuko zeion... Azkenin
nigarak bequitan heidatzen ditotzu besouak
eta lephoti lotziareki emaiten diozu pot handibat
7. Guoro jar orazi zozun bore semia; deithu
zitezun bore gentiak eta aizouak: « Nahi
dit maithatu lehen bezala gacho haoua
eraiten diozu juntatu zien bezain sari. Egan
duzu asti gastiगतु; ihouek ere oray
eyteola mehatxurik equin. Eziarostorei hounen
ekhoustera; ekhar ezozie fite paleto eyjer bat,
ezar ezozie erhaztun bat exhian eta ostiak
borek saukhouetan. Haratu ere ahalutheuen
duzie oillar, ahate, eta ekhariko chahal bat
houn ehaiteko: e'danen dizugu jamen algareki
eta equinen besta handi bat. »

8. Nithiket obiditu zizien bore maousia eta
ezari fahaila edor bat mahagner gagner. Oer
demboran seme quehina utzultzen zuzun
ihizetik, bore Phacwiktikan: « Zer da areen
heroa hori? oihu equiten diozu juatziareki.
Ouste dit khantatzun duzien heben. ezterzu
goizequi ara utzul nadin. Etzoturik zira,
ene aita? »

9. Ez, ene semia, enut hala, exapostu emaiten
du zaharak. Equiten badut hori, equiten diat
boztarioz bethoik beiniz. Khantatzun diagu
eta vrous gutuk, zion beituqu ourxa zletzaz

Nahi badutk edo ez, behar dutk Khantatu hir
ore' eta boztario hartu gureki, zeren hiri' anai
hilik beitzen eta ara jin beita bizia. Orai
sothia bejala duk: atzo galdutk zia,
egun hora ana edoienitk. »

L'Institutur de Parindiu,
L'Arhaneqoit

Commune de Gotein Libarren

1259-5

Canton de Mauléon

Haur igorailia.

1

Guizon batek etzin bi seme baizik. Gaz-
tenak erran zin bere aitari: «Ordu duzu izan
nadin ene nausia eta ukhen dezadan diharu.
Amorekatik joun ahal nadin eta ikhous dezadan
Kartiel. Pharti ezazu zoure hountarzunana, eta
eman izadazu ukhen behar dudana. — Bai,
ene semia, erran zin aitac; nahi dian bezala.
Gaichto bat hiz eta gartigaturik izanen hiz.»
Guero zabaltzen zialarik tieta bat, phartitu
zian bere hountarzunana eta hartarik equin
zutian bi pharte bardinak.

2

Egun guti hantik landa, seme gaichtoua
joun zen herritik garagarziaren equiten zilarik,
eta ihouii adio erran gabe. Igaran zutian

hanitch lur erabilteko, oihan eli bat, ukhitz elibat,
eta jin zen hiri handi batetara, noun igorri
beitzin bere diharria oro. Hilabete zounbaiten
burin, behar ukhen zutin bere arropa tcharrak
saldu emazte zahar bati eta engajatu mithil
izateko: Igorri zien alhorretarat astouen eta idien
han bequiratzeko.

3 Ordin, izan zen hanitch esteiari. Etzin
haboro oherik gaiatz lotzeko, ez sarririk berotzeko
hotz equiten zinin. Zounbait aldiz hain gosse
zen noun kasi jan beitzutukin bothakouek
jaten tien aza ostu eta frutu hirotu hoviak:
bena ikhouk ou deusere etzeren emaiten.

4 Arratsaldi batez, sabela hutsik, utzi
zin bere buria erortera hoki baten gagna, so
equiten zilarik leihotik tchori arhinki hegaltatzen
zirener. Guero ikhoussi zutin aguertzen zelin
arguizaguia eta izarrak, eta bere buruari erran
zin nigarrez zagouelarik: «Hantche, ene aitaren
etchia bethetik da schiz zougnek beitie ogui eta
ardou, arrautze eta gagna, nahi dien bezain
beste. Denbora hountan berin, ni, gossez hiltzen
niz heben.

5 «Eta arren, jeitiko niz, jounen niz ene
aitaren edireitera eta erranen derot: Equin
nizun bekatu bat utzi nahi ukhen zuntudanin.
Oguen handia ukhen nizun, eta behar naizu
gartzigatu, badakis ountsa. Enezazula dei haboro
zoure semia. Etcheki nezazu zoure mithiletarik
arkena bezala. Oguendant munduzun, bena
hivatzun munduzun zutarik hurrin»

6 Aita bere baratziari zen, bere lilien
houita urhentzen: Soquiten zin sagartzer eta
mahatser. Nouiz ere ikhoussi beitzin bidin jiten
bere semia erhautsez eta izerdiz oro gorderik, zankhoua
herrestatzen zilarik, nekez sinhetsi ahal ukhen zin.
Galthiatu zin bere buruari behar zinez gartzigatu
ala behar zeron pharkatu, ... Azkerin, nigarrak
beguetan, hedatu zeitzon bessouak, eta haren —
lephoula erorten zelarik eman zeron pot handi bat.

7 Guero jar erazi zin bere semia; deitxu
zutin bere jentik eta aizouk: «Nahi dut hau
maitxatu lehen bezala, haur gaichoua, erran zeron
algar gana bildu ziren bezain sarri. Auki
gartzigaturik izan da; Thourk ere orai eztezola erran
nahi gaberik batere. Eziauste haren ikhoustera; ekhar
ezozie behala subesta ejer bat, ezar izozie erhautun
bat chin oski berri eli bat zankhouetan. Hartzen
ahal tukezie ere oillarrak, ahatik, eta ekharten
ehaiteko houn den aretche bat: edanen dugu,
janen algarreki eta equinen besta handi bat.

8 Mitthilek sinhetsi zien beren buruzagui-
ari eta ezari zien tahaila eder bat mahagnen
gagnen. Ber denboran, seme quehiena utzultzin
zen ihizetik bere horeki: «Zer da arren herots
hori? oihu equin zin juratzen zilarik. Custe dut
khantatzen ari ziradien heben; ezta goizegui
utzul nadin. Erhoturik zireia, ene aita?»

9 «Ez, ene semia, enuk hala, ihardetsi zin
zaharrek. Hori equiten badut, boztarioz betherik
nizalako duk. Khantatzen dizagu eta irous gutuk,
ezi badiagu segur zertako. Nahi ukhen dezān ala

ez, beharke duk Khantatu hik ere da alagueratu-
gourcki, zeren hire anaie hilik zena arra jin duk
biziala. Orai sortu baliz bezala duk: atzo galdurik
zia, egun hau diala arra edirenik. »

A. Garat, institutur, à Gortzi